

VILANOVA I LA GELTRÚ - CANIGÓ**29ª i 30ª ETAPA : LES MINES DE LA VETERA - CANIGÓ - CASTELL**

7 i 8 de juliol 1990

HORARI PREVIST

<u>Dissabte, 7 de juliol 1990</u>		<u>Parcial</u>	<u>Total</u>	<u>Horari⁽¹⁾</u>
Mines de la Vetera	(1450 m)	0.00 h	0.00 h	0.00 h
Coll de la Cirera	(1731 m)	1.00 h	1.00 h	1.00 h
Reagrupament		0.10 h		1.10 h
L'Estanyol	(1479 m)	1.00 h	2.00 h	2.10 h
Reagrupament		0.10 h		2.20 h
Pla Cabrera	(1739 m)	1.30 h	3.30 h	3.50 h
Dinar i reagrupament general	xx ⁽²⁾			3.50 h ⁽³⁾
Refugi de Cortalets	(2150 m)	1.20 h	4.50 h	5.10 h ⁽³⁾

⁽¹⁾ Horari relatiu car els grups sortiran a diferents hores.⁽²⁾ Variable segons el grup.⁽³⁾ Cal afegir el temps de dinar xx.

<u>Diumenge, 8 de juliol 1990</u>		<u>Parcial</u>	<u>Total</u>	<u>Horari</u>
Refugi de Cortalets	(2150 m)	0.00 h	0.00 h	5.30 h
Font de la Perdiu	(2253 m)	0.25 h	0.25 h	5.55 h
Cim del Canigó	(2784 m)	1.15 h	1.40 h	7.10 h
Reagrupament		0.50 h		8.00 h
Font de la Perdiu	(2253 m)	1.00 h	2.40 h	9.00 h
Refugi de la Bonaigua	(1741 m)	1.15 h	3.55 h	10.15 h
Reagrupament		0.20 h		10.35 h
Coll de Segalès	(2040 m)	2.00 h	5.55 h	12.35 h
Reagrupament		0.15 h		12.50 h
Sant Martí del Canigó	(1055 m)	1.30 h	7.25 h	14.20 h
Reagrupament		0.20 h		14.40 h
Castell	(797 m)	0.30 h	7.55 h	15.10 h

Aquest horari està confeccionat amb les dades de la Topo-guia del GR-10 i la guia dels Pirineus Orientals. Convindria ajustar-s'hi i si pot ser reduir-lo perquè si arribem més tard no dinarem.

VILANOVA I LA GELTRÚ - CANIGÓ

29ª i 30ª ETAPA : MINES DE LA VETERA - CANIGÓ - CASTELL

7 i 8 de juliol 1990

Ens ha costat tres anys de triscar per valls i carenes però finalment arribem al Canigó. El primer dia d'aquesta última etapa doble començarem a les mines de la Vetera (1450 m) per enfilar-nos vers el coll de la Cirera (1431 m); abans d'arribar-hi trobarem una bifurcació del GR-10 que va cap al puig de l'Estella, nosaltres seguirem la branca de l'esquerra que va pel camí anomenat el Balcó del Canigó. Passat el coll de la Cirera devallarem vers l'Estanyol (1479 m) on retrobarem la variant del GR i deixarem un camí que va cap a Valmanya; tot seguit començarem a pujar, passarem pel Pinatell (1650 m) i arribarem al pla Cabrera (1739 m) on es dinarà; ací s'uneixen el GR-10 i el GR-36. Després de dinar seguirem pujant, i passat el ras de Cortalets (2055 m), s'arribarà al xalet-refugi de Cortalets (2150 m) on passarem la nit.

El segon dia sortirem del refugi per dirigir-nos vers la font de la Perdiu (2253 m), en aquest punt deixarem el GR per agafar el sender que puja vers el pic Jofre (2362 m) i segueix fins la pica del Canigó (2784 m) per la seva vessant nord. Després d'assolir el cim iniciarem la devallada per a tornar al GR el qual seguirem en direcció al refugi de la Bonaigua (1741 m). Passat el refugi voregem la vessant oest del Canigó fins arribar al coll de Segalès (2040 m) punt on deixarem definitivament el GR-10 per a baixar cap a Sant Martí del Canigó (1055 m).

=====

#####

=====

EL CANIGÓ

La muntanya del Canigó ha estat sempre una de les més famoses dels Pirineus catalans pel seu espectacular relleu, tan destacat, i per la seva significació religiosa (el monestir del Canigó i també el de Cuixà són dins del seu terme) i ha generat un interessant corpus de llegendes (com la mort d'un terrible drac responsable de terribles tempestes per l'ermità sant Guillem, venerat a Sant Guillem de Combret) i un veritable cançoner (la cançó més famosa és la de "Muntanyes de Canigó / fresques són i regalades ..." o la variant "Muntanyes regalades / són les del Canigó ...", recollides ja per P. Merimé el 1837 a la Venus d'Illa i per Verdaguer en el seu poema èpic així com per J. Margall).

Fou el gran poema **Canigó**, de Jacint Verdaguer, que portà, però, a la muntanya a veritable símbol dins la mitologia nacional catalana. Iniciat el 1880 i editat el 1886, situa la seva acció en la muntanya i en el monestir, on es congreuen l'abat Oliba, els comtes Bernat Tallaferro i Guifre per a investir cavaller l'heroi del cant, el jove Gentil, fill de Tallaferro, que serà seduït per Flordeneu, la

reina de les fades pirinenques; lligat a les lluites contra els àrabs, als cants dels fargaires i al triomf del cristianisme sobre el paganisme, constitueix per damunt de tot un meravellós càntic a tots els Pirineus; acaba amb un justament conegut diàleg entre els campanars del Canigó i de Cuixà, que evoquen en to elegíac la ruïna dels seus monestirs. Per això, el bisbe Carsalade, que coneixia bé el poema, no solament féu de la reconstrucció del monestir del Canigó un dels fets bàsics del seu mandat, sinó que anys després impulsà també la restauració de Cuixà. El poema verdaguerià trobà també ressò en el camp de la música (adaptació de J. Carner musicada per Pahissa en una versió escènica del 1910 i l'òpera d'Antoni Massana feta el 1934 i estrenada al Liceu de Barcelona el 1953, amb el text de Carner).

La muntanya del Canigó manté en els nostres dies el seu caràcter de símbol de la catalanitat, especialment de les comarques pirinenques del nord de les Alberes. Una de les manifestacions més populars i vives és la de les fogueres de Sant Joan, de vella tradició al Conflent, que s'encenen aquesta nit a la pica de Canigó, la flama de les quals és portada en comitiva festiva a d'altres poblacions de Catalunya i de tots els Països Catalans.

#####

CASTELL DE VERNET

El terme municipal de Castell de Vernet (o de Sant Martí), de 29.83 km² d'extensió, es troba al sector SE de la comarca del Conflent, en contacte amb el Vallespir, estès als vessants nord-occidentals de la part central del gran massís del Canigó, vessants en les quals es formen les valls dels rius de Cadí i Llipodera. Comprén el poble de Castell de Vernet (que formà part del terme i comú de Vernet fins al segle XVIII) i l'antic monestir de Sant Martí del Canigó, la important abadia benedictina per la seva història i per la bellesa de la seva arquitectura.

Castell deu el seu nom al primitiu castell de Vernet, esmentat una sola vegada al segle IX (castrum Vernetum, el 878 o el 885), que era bastit sobre el roc que domina per llevant l'actual poble. El poble de Castell de Vernet (52 h el 1982) es troba a 797 m d'altitud, a la dreta del riu de Cadí, al sector més septentrional del terme, format per un agrupament de cases a l'extrem del qual hi ha la petita i moderna església parroquial de Sant Martí, que correspon a una capella que existia ja en aquest indret al segle XVII, que fou engrandida i erigida en parròquia després de la secularització del monestir de Sant Martí del Canigó (1782).

L'església de Sant Martí Vell, a mig camí entre el poble i el monestir, passat l'esperó rocós que assenyalava el primer clos del monestir (on hi havia hagut l'anomenada Porta Forana, excavada a la roca, i el primitiu castell de Vernet) fou la primitiva parròquia de Castell, obra romànica del segle XI, de nau única, amb petit campanar quadrat i dues capelles a manera de transsepte, posteriors. Completament arruïnada durant segles ha estat refeta recentment per iniciativa del cistercenc pare Bernat de Chabannes.

#####

SANT MARTÍ DEL CANIGÓ

L'antic monestir de Sant Martí del Canigó és situat en un esperó rocallós a la muntanya del Canigó, a 1055 m d'altitud, al vessant dret de la vall de Cadí, damunt del poble de Castell. L'abadia benedictina de Sant Martí del Canigó tingué com a primer abat Esclua, monjo que procedia del monestir de Cuixà. La comunitat, dirigida per aquest monjo i prevere, sembla que ja hi residia vers el 1004. El 1007, però, s'esdevingué la fundació solemne del monestir del Canigó pel comte Guifre II de Cerdanya i de Conflent. La comunitat, dirigida pel monjo Esclua, fou enriquida amb diverses donacions del comte fundador i de par

ticulars. El 1009 hi acudí el bisbe Oliba d'Elna per a consagrar-hi una església dedicada a Sant Martí i a Sant Miquel. El 1011 el cenobi va ser afavorit per un privilegi de Sergi IV que el vinculava directament a la seu romana, d'aleshores en endavant el monestir entrà en una etapa de puixança. El 1014, a petició d'Oliba, abat de Ripoll i de Cuixà i considerat pels monjos de Canigó com a llur pare espiritual, Esclua fou consagrat abat. L'any 1026 hi fou consagrada una nova església i el 1035 s'hi retirà, com a simple monjo convers, el propi comte fundador, Guifré II de Cerdanya, que fou seguit ben aviat per la seva segona muller, la comtessa Elisabet. El comte hi morí el 31 de juliol de 1049 i el seu cos fou dipositat a la tomba antropomorfa que, segons la tradició, ell mateix havia excavat a la roca prop del campanar.

L'abadia inicià una certa decadència al segle XIV, que amb els anys s'accentuà i menà a l'extinció de la vida monàstica a la segona meitat del segle XVIII, el 1783. Abans, però, el 1428, un terratrèmol enderrocà una part dels edificis del monestir, així com la part superior del campanar. La restauració de l'església i dependències de l'antic monestir fou realitzada pel bisbe de Perpinyà Juli Carlsalade du Pont, home que sabé integrar-se plenament en la nova diòcesi (a la qual arribà el 1889) i en el procés de la Renaixença originat en el Principat que havia de tenir a la Catalunya Nord un veritable ressò els primers anys del nou segle. Ja el 1902 el bisbe publicà una pastoral fent saber la compra del monestir abandonat i convidant els catalans a la seva restauració (hom respongué de tots el indrets de Catalunya) i el dia 11 de novembre del mateix 1902 se celebraren a Sant Martí del Canigó els Jocs Florals del Canigó (suspesos a Barcelona, on s'havien de celebrar el 4 de maig, per les autoritats), en els quals el bisbe pronuncià un famós discurs amarat d'amor a la llengua catalana. La restauració de les parts essencials del monestir (campanar, esglésies, claustre i una part de l'abadia) es perllongaren al llarg de la vida del bisbe sota la direcció tècnica de Louis de Noëll.

L'església del monestir consta en realitat de dues esglésies superposades : la cripta o temple inferior i l'església superior o abacial. Ambdues consten de tres naus i són acabades a llevant amb tres absis, si bé els de la cripta, escodats a la roca són una mica més a ponent que els de l'església superior. Al llarg de la cripta, que és dedicada a la Mare de Déu, hom diferencia dues parts, la de llevant, més antiga, cobertes les naus amb voltes per arestes separades per columnes monolítiques amb curiosos capitells de cares trapezials, i la de ponent, amb voltes de canó sobre arcs torals; sembla que aquesta part és la que devia construir Esclua i que va ser consagrada el 1009. L'accés a la cripta es realitza per una porta oberta al darrer tram de la nau de migdia; és independent, doncs, de l'església superior. Aquesta, anomenada a vegades església abacial, és dedicada a Sant Martí i és molt poc posterior a la cripta. Sembla que és la part que va ser consagrada el 1026. Hom ha indicat que l'església del Canigó és un monument de transició del primer art romànic, o una obra molt primirenca d'aquest estil, al qual, a part de les voltes i la textura general del temple, es poden atribuir plenament els absis, adornats amb arcuacions i la robusta torre del campanar, amb finestres als dos darrers pisos i arcuacions i lesenes llombardes a l'inferior d'aquests. Un quart absis va ser afegit un xic més tard a la part de migdia de la capçalera, arrengrerat amb els altres i desprovist d'arcuacions; és dedicat a sant Galderic, les relíquies del qual, que posseï l'abadia des del 1014 fins a la fi de l'Antic Règim, foren objecte d'una gran veneració per part dels pagesos rossellonesos.

A migdia de l'església i en un pla inferior s'obre el claustre, que pertany a l'obra del primer quart del segle XI; té voltes massisses i arcs de mig punt.

Sembla que al darrer quart del segle XII i durant el primer terç del XIII, va ser construït, en dues etapes, el pis superior del claustre, amb columnes i capitells de marbre esculpit. Dispersats els capitells després de la Revolució Francesa, la part que hom pogué recuperar en temps de la restauració va ser reconstruïda a la part baixa de la galeria de migdia.

A la part ponentina de l'església, s'ha bastit una casa d'espiritualitat de la diòcesi de Perpinyà, per a la qual s'han aprofitat antigues construccions i se n'han fet de noves. Té cura de dita casa el monjo cistercenc Bernat de Chabannes, que hi ha dut a terme obres de restauració, així com l'acolliment dels visitants.

S'accedeix al monestir per una estreta pista, d'uns 4 km, practicable només amb jeep, que surt del poble de Castell, passa a frec de l'església de Sant Martí Vell i travessa una frondosa baga en la qual hi ha la famosa font del Comte. A l'altra banda del monestir, s'ha construït una moderna casa d'acolliment i un bonic passeig que acaba en la capelleta de Sant Benet, excel·lent mirador de la vall de Vernet.

=====

BIBLIOGRAFIA

- ## Gran Geografia Comarcal de Catalunya.
Volum 15. El Vallespir, el Conflent, el Capcir i la Cerdanya.
Fundació Enciclopèdia Catalana (1ª Edició).
- ## Gran Enciclopèdia Catalana.
Fundació Enciclopèdia Catalana (1ª Edició).
- ## El Pirineu.
E. Torres, F. Català Roca.
Edicions Destino (1971).
- ## El Pirineu. Frontera i porta de Catalunya.
X. Febres, J. Gumí.
Edicions 62 (1984).
- ## Travessia del Pirineu.
G. Verón.
Centre Excursionista de Catalunya.
Editorial Montblanc-Martin (1981).
- ## Pirineu Oriental (2 Volumes).
D.M. Aloy, Mª M. Lleó.
Centre Excursionista de Catalunya.
Editorial Montblanc-Martin (1978).
- ## Descripció del GR-10.
Fédération Française de la Randonnée Pédestre (1987).
- ## Dibuixos d'En Bernat Salvador.
- ## Cartografia : Descripció GR-10.

De l'abri pastoral de Mariailles, le GR 10 suit un sentier descendant vers le sud, il franchit un torrent et monte vers l'est dans la forêt. On traverse le ravin des Sept Hommes et on s'élève, nord-est, jusqu'au Col Vert. Prendre un sentier sur la gauche et descendre sensiblement pour se rapprocher du torrent du Cady qu'on franchit à gué. Un peu plus haut, laisser à droite un sentier montant au Pic de Canigou. Le GR 10 continue, à gauche (nord-ouest), sur un sentier pratiquement horizontal en traversant des éboulis puis à travers un bois clairsemé; il atteint ainsi l'arête sud-ouest du Pic Quazemi au

2 h 15 — Col de Segalès (2040 m)

Simple replat sur la crête.

Laisser à gauche l'embranchement de Saint-Martin-du-Canigou et suivre le sentier qui s'élève très légèrement vers le nord-est, se stabilise vers 2100 et se laisse glisser au col de la Jasse-d'en-Vernet.

Toujours bien marqué, le sentier descend dans le bois au nord-est ; il se perd ensuite dans les grandes herbes avant d'aborder une zone ravinée, dévastée par les avalanches : les Conques (1880 m).

Remonter pour contourner par l'est cette zone tourmentée. Descendre ensuite dans les bois puis de hautes herbes pour aller traverser le ravin du Roc dels Izards ; par des lacets descendre sous un autre chaos et trouver la Jasse del Py où l'on emprunte une

2 h — Refuge de Bonne-Aigue (1741 m) - Repère I -

En contrebas de la piste. Deux bâts-flanc offrent une dizaine de places. Source à proximité mais parfois à sec l'été.

Du refuge de Bonne-Aigue, le GR 10 suit la piste sur 50 m pour prendre, à droite (sud-est), un sentier montant en lacets dans la forêt. Il traverse en diagonale une clairière (jasse de la Casteille, petite cabane en pierres sèches) et continue vers le nord-est à monter modérément en terrain faiblement boisé ; il franchit l'arête nord-ouest du pic Joffre et poursuit son ascension vers le sud-est.

A 2250 m, il passe l'éperon nord-est du pic Joffre, à proximité de la fontaine de la Perdrix (source captée). On rencontre alors le sentier reliant le refuge des Cortalets au pic Canigou, voie normale très fréquentée en été... Descendre ce chemin vers le sud-est, puis le nord-est afin de contourner par le nord un étang peu profond permettant un classique premier plan sur fond de pic Canigou... Ensuite le GR 10 gagne le

2 h — Chalet-Hôtel des Cortalets (2150 m)

Chalet du CAF, ouvert de fin juin à fin septembre, dortoir 80 places, service de restauration. Il est très fréquenté par les touristes.

A proximité refuge Coderch ouvert toute l'année et gardé de fin juin à fin septembre 20 places, tél. (68) 96.36.19.

Il est conseillé aux randonneurs de consacrer une journée à cette région du Canigou.

Ascension du Pic Canigou par la voie normale qu'on prend à la fontaine de la Perdrix, il faut environ 1 h 30 pour arriver au sommet.

Olympe des Catalans, le Canigou est un remarquable massif étoilé, bien détaché de la chaîne frontrière, offrant tous azimuts des vues splendides par temps clair et présentant des contrastes saisissants.

Avertissement

Du chalet des Cortalets, le GR 10 emprunte encore la route dite "Balcon du Canigou". En tireté, sur la carte figure le tracé de la variante du GR 10

Derrière le chalet des Cortalets (est) suivre la traverse (raccourci) qui descend en lacets pour rejoindre la route touristique au Ras dels Cortalets, emprunter alors cette route jusqu'au

1 h — Ras de Prat Cabrera (1739 m)

Replat herbeux sur un éperon.

Séparation des GR 10 et GR 36-E4 qui se dirige vers Vinça et Mazamet.

Le GR 10 laisse à gauche (nord) la route qui descend dans la vallée du Llech pour suivre vers le sud-ouest le sentier qui file à découvert. On franchit le torrent la Lentilla puis un affluent et on progresse vers l'est presque horizontalement en terrain découvert puis en forêt. On passe à l'

Abri du Pinatell (1650 m)

En ruine.

Le GR 10 toujours en balcon descend dans la forêt pour atteindre la

1 h 30 — Maison forestière de l'Estagnole (1479 m)

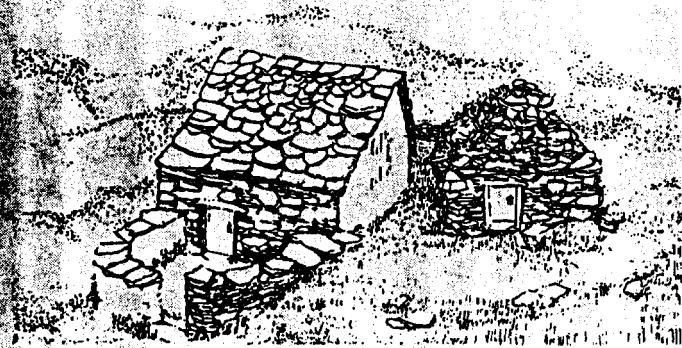
Repère J sur la carte

L'Habitation

Les structures des mas de montagne manifestent à la fois cette force et cette fantaisie sur lesquelles se fonde la vie séculaire des Catalans. La force de ces bâtisses leur vient de leur appareillage rugueux fait de toutes les roches arrachées à la pente, mais aussi de leur volume imposant destiné à abriter les hommes, les bêtes et les multiples fonctions productives de ces fermes de montagne. Leur fantaisie naît des dispositions inattendues par lesquelles ces volumes s'imbriquent faute de place pour construire sur ces versants abrupts.

A l'intérieur les âtres se ressemblent. D'un mas à l'autre, le linteau de la porte d'entrée, en pierre ou en chêne porte la date de la construction. Derrière la porte, la capelleta, l'oratoire dédié à la Vierge, fait face à la pendule encastrée. Du seuil on pénètre dans la cuisine vaste, tout juste éclairée par une petite fenêtre. Près de cette ouverture, une lause de schiste sert d'étagère élevée pour poser les ferrades, les seaux contenant le lait. Ils seront ainsi conservés au frais et... hors de portée des chats. Trois autres dalles de schiste composent l'aiguëra, levier où la maestra de casa fait la vaisselle. La vaisselle-cantir en céramique, plats, écuelles et cuillers (en bois jusqu'au début du XXe siècle) — s'entasse sur une autre étagère ou sur un banc. Dans la vaste cheminée, l'olla, la marmite, pend au bout du crémalier, la crémaillère en fer forgé. Devant l'âtre, l'escon, le banc où l'hiver toute la famille s'asseyait, écoutant le grand-père raconter des histoires " de la vora del foc ", tandis que crépitaient les brandons et que grésillait la résine exsudant des braises. Dans la pénombre, on distingue différents ustensiles pendus à des chevilles, le " roc foguer ", le briquet à silex, le " pro-gador de farina ", le blutoir pour purifier la farine de seigle, la boîte à sel sculptée au couteau. Dans les étages, les chambres s'enchevêtrent, nombreuses, car il fallait abriter une grande maisonnée.

Pays et Gens du Languedoc et du Roussillon (Larousse)

Le sentier, toujours net bien que plus étroit, remonte vers le sud avec quelques portions assez raides dans la forêt. Il oblique ensuite à gauche (sud-est) à la sortie du bois, tandis que la pente s'atténue pour arriver au

1 h — Col de la Cirère (1731 m) - Repère K -

Sur l'une des principales crêtes du Canigou, ce col va nous faire passer du versant nord (vallée de la Têt) dans le Vallespir ou vallée du Tech, drainant le versant sud du massif ; il s'agit d'un passage très fréquenté par les randonneurs.

Du col de la Cirère, le GR 10 dévale vers le sud-est en laissant à gauche une sorte de grotte puis de profondes excavations (exploitation de minerai de fer). Vers 1650 m, il oblique à gauche (est) pour atteindre une plate-forme minière désaffectée et descend rejoindre la piste allant aux

30 mn — Mines de fer de Batère (1500 m)

Le GR descend à Arles-sur-Tech en utilisant, à partir de 1090 m, un itinéraire suivant en gros la direction du câble servant à évacuer le minerai. « Le chemin du câble » n'est nullement un tracé continu : il emprunte, au mieux, d'anciens sentiers et de nouvelles pistes ; il est peu broussaillieux et ombragé ce qui, en été, est très appréciable dans cette région.

De l'ancienne cantine, descendre la route sur 800 m jusqu'au col de la Descarga (1393 m) ; là, abandonner la route et dévaler au nord-est dans les pacages pour trouver un sentier sur la rive droite d'un ruisseau. Plus loin, ce sentier vire à droite et reste sur la crête d'un éperon en descendant dans un maquis malgré tout assez dégagé.

On trouve un pylône du câble à 1090 m puis un ancrage de ce transporteur aérien, sur un petit mamelon que l'on contourne par la droite et que l'on descend vers le sud. Au pla del Castella virer à gauche (nord), passer et repasser sous le câble, le suivre ensuite vers le sud-est jusqu'à la :

1 h 15 — Station intermédiaire des Vigourats (884 m)

Le GR 10 la longe par la gauche et prend, à gauche, un sentier en lacets qui passe un ruisseau puis remonte vers l'est, dans les broussailles en suivant plus ou moins le câble transporteur. Sur une croupe, on découvre la ferme des Abadies (836 m).

